

לפיכך איהו נמי – אף גר תושב שהרג חבירו בדרך ירידה סני ליה
 די לו בעונש גלות. אבל דרך עליה דישאל פטור – שישאל
 ההורג את חבירו בשגגה בדרך עליה פטור מגלות, הוא – גר תושב
 שהרג את חבירו הגר תושב בדרך עליה, נהרג.
 מקשה על כך הגמרא: אמר ליה רבא לרב חסדא, ולא קל וחומר
 הוא – האם אין לפטור אותו ממינתה כשהרג בדרך עליה מקל
 וחומר, ומה ההורג בדרך ירידה שמצינו בה חומרא, דישאל גלי –
 שיהרג את חבירו בשגגה, עוסקת באומר מותר – בגר תושב שסבר
 איהו נמי סני ליה בגלות – גר תושב שהרג חבירו בדרך ירידה די
 לו בגלות, אם כן, היתכן לומר שאם הרג בדרך עליה, שמצינו בה
 קולא, דישאל ההורג חבירו בדרך עליה פטור מגלות, איהו נהרג
 – יהא הגר תושב נהרג.
 ומחמת קושיא זו מיישב רבא את הסתירה שבין המשנה לברייתא
 באופן אחר: אלא אמר רבא, הברייתא המחייבת מיתה לגר תושב
 שהרג את חבירו בשגגה, עוסקת באומר מותר – בגר תושב שסבר
 שמוטר לו להרוג את חבירו, ובאופן כזה הוא נידון כמזיד ונהרג.
 אמר ליה אביי לרבא, אם אומר מותר הוא, שלא ידע שאסור
 להרוג, אם כן אנוס הוא, ומדוע נהרג.
 אמר ליה רבא, שאני אומר – וסובר שהאומר מותר קרוב למיד הוא,
 לפי שהיה לו ללמוד שאסור לעשות כן, ועל כן אינו גולה אלא
 נהרג.
 הגמרא מבארת שרב חסדא ורבא שנחלקו כאן כיצד לבאר את
 הברייתא הולכים לשיטתם: ואזי למעמידיה – רבא ורב חסדא
 שנחלקו אם להעמיד את הברייתא והמחייבת מיתה לגר תושב
 שהרג את חבירו בהורג בדרך עליה או באומר מותר, סוברים כל
 אחד כשיטתו, שכן מצינו שנחלקו במקום אחר האם האומר מותר
 קרוב למיד הוא, או שאנוס הוא. דאיתמר – שכן נאמרה מחלוקת
 בבית המדרש, לגבי גר תושב שראה דמות מרחוק, וקפיד היה
 שיקפידה היא והרגה, ונמצא שהוא אדם, או שראה דמות אדם
 וכסבור היה שפגעני הוא והרגה, ונמצא שהוא גר תושב. רבא אומר
 חייב ההורג מיתה, לפי שאדם האומר שמוטר להרוג קרוב למיד
 הוא, שכן היה לו ללמוד שאסור לעשות זאת, ואף זה שסבור היה
 שהיה בהמה ונמצא אדם יש לדמותו לאומר מותר, שכן היה לו
 לעיין מתחילה היטב. רב חסדא אומר, פטור ההורג ממינתו, מאחר
 שהאומר מותר אנוס הוא, ואף אדם זה שסבור היה שהורג בהמה
 אנוס הוא בהריגתו זו.
 מבואר אם כן, שנחלקו רבא ורב חסדא בדן האומר מותר אם
 אנוס הוא או קרוב למיד. ונמצא שנחלקו כאן לשיטתם, רבא
 הסובר שאומר מותר קרוב למיד הוא, פירש את דברי הברייתא
 המחייבת מיתה לגר תושב שהרג גר תושב באופן שהיה אומר
 מותר, אמנם רב חסדא הסובר שאומר מותר אנוס הוא לא יכול
 היה לפרש כן, אלא הוצרך להעמיד הברייתא בדרך עליה.
 הגמרא מקשה על שיטת רב חסדא: איתביה – והקשה רבא לרב
 חסדא, נאמר במקרא (בראשית כ א) שאמר הקדוש ברוך הוא
 לאבימלך לאחר שלקח את שרה הנדה מלך על האשה אשר לקחת,
 מאי לאו – האם אין כוונת המקרא שחייב הוא מיתה בידי אדם –
 בדיני בני נח, על שלקח אשת איש, על אף שאומר מותר היה,
 שהרי סבור היה שאחות אברהם היא. ויש ללמוד מכאן שאומר
 מותר קרוב למיד הוא, ושלא כדברי רב חסדא הסובר שאנוס
 הוא.
 דוחה הגמרא: לא – אין הכוונה שחייב מיתה בבית דין, אלא
 שנחייב מיתה בידי שמים. דיקא נמי – ואף יש לדייק כן מדברי
 הכתוב, דכתיב (שם א) שאמר הקדוש ברוך הוא לאבימלך יאחשך
 גם אנכי אותך מחטא לי, ויש לדייק מתיבת 'לי' שאין חטא אלא
 כלפי שמים, אך אינו חייב על כך בדיני אדם.
 מקשה הגמרא על דיוק זה: ולמעמידיה – ולשיטתך, כיצד ניתן לפרש
 את דברי המקרא (שם לט ט) שאמר יוסף לאשת פוטיפר, יאחשך
 אעשה הרעה הגדולה הזאת וחסאתי לאלהים, האם גם שם יש
 לפרש שהחטא יהיה רק לאלהים ולא לאדם, הלא ודאי היה

שאין בה תשלומים של שנה פרוטה, שבאופן כזה יש חיוב מלקות
 בהכאה זו, דאמר רבי אמי אמר רבי יוחנן, הנהו אדם לחבירו הנהו
 שאין בה שנה פרוטה, הרי זה לוקה, לפי שעבר על איסורי התורה
 (דברים כה א) 'לא יסוף פן יסוף' וסובר התנא של הברייתא דלא
 מקשינן הנהו לקללה – שאין מקשים את דין ההכאה לדין
 הקללה, ולפיכך אף שישאל המקלל כותי אינו לוקה, מאחר
 שאינו עושה מעשה 'עמך', מכל מקום המכה הכאה שאין בה
 שנה פרוטה הרי הוא לוקה, ובאופן זה עוסקת הברייתא
 שהישאל לוקה על ידי עבד וכותי, וכן הם לוקים על ידי ישראל.
 שנינו במשנה, הכל גולין על ידי ישראל וישראל גולין על ידיהם
 חוץ מעל ידי גר תושב וכו'.
 הגמרא מקשה סתירה בדברי המשנה: אלא – מבואר מדברי
 המשנה, שגר תושב כעובד פוכים הוא, שאינו בתורת דין גלות
 לעיר מקלט, שהרי אין הוא גולה על ידי הריגת ישראל, אלא
 נהרג, וכן אין ישראל גולה על הריגתו. ויש להקשות על כך, אימא
 – אמור את הדין המבואר בפיפא של המשנה, גר תושב גולה על
 ידי הריגת גר תושב, ומשמע שדינו כישראל הגולים לעיר מקלט
 בהריגת חביריהם בשגגה.
 מתרצת הגמרא: אמר רב כהנא, לא קשיא, כאן – הסיפא עוסקת
 בגר תושב שהרג גר תושב, ובזה אכן נאמר בו דין גלות, כאן –
 הרישא עוסקת בגר תושב שהרג ישראל, שאינו גולה לעיר מקלט,
 לפי שלא די לו בעונש גלות.
 הגמרא מביאה שיש המביאים את דברי רב כהנא לענין יישוב
 סתירה בין המקראות: אימא דרבי יוחנן – יש המקשים
 סתירה בין הפסוקים, כתיב (במדבר לו טו) 'לכני ישראל ולגר ולתושב
 בתוכם תהייה שש הערים', ומבואר מדברי הכתוב שערי מקלט
 נועדו אף לגר תושב, ומאידך, כתיב (שם יב) 'והיו לכם הערים
 למקלט', ויש לדייק מדברי הכתוב שרק 'לכם' – לבני ישראל נועדו
 ערי המקלט, ולא לגרים – ולא לגר תושב.
 מתרצת הגמרא: אמר רב כהנא, לא קשיא, כאן – המקרא הממעט
 גרים מדין גלות לעיר מקלט עוסק בגר תושב שהרג ישראל, כאן –
 המקרא המרבה אף את הגרים עוסק בגר תושב שהרג גר תושב.
 הגמרא מקשה סתירה בין המשנה לברייתא לגבי דין גר תושב
 שהרג גר תושב: נבאר במשנה, שגר תושב גולה על ידי הריגת
 גר תושב אחר. וימיניה – יש להקשות על כך מדברי הברייתא,
 העוסקת בדינים של בני נח העוברים על אחת משבע המצוות
 שנצטוו בהן, שהדין בהם הוא שאוחרתן זו היא מיתתן, דהיינו,
 שאם עברו על אחת מן האזהרות שהזהירו חייבים מיתה, ועל כך
 אומרת הברייתא, לפיכך – מאחר וחייבם הם מיתה אם עברו על
 אחת מן המצוות שנצטוו בהן, אזי גר תושב ועובד פוכים שהרגו
 אפילו בשוגג, הרי הם נהרגין, לפי שהדין בבני נח הוא שאינם
 צריכים התראה קודם העבירה, אלא אפילו אם עברו בשוגג הרי
 הם נהרגים. ויש ללמוד מדברי הברייתא, דקתני – שהיה שונה את
 דינו של גר תושב דומא דעובד פוכים – כמו דינו של עובד
 כוכבים, מה עובד פוכים לא שנה דקטל פרי מיניה – בין אם הרג
 בשגגה את בן מינו, כלומר גוי כמותו, ולא שנה דקטל דלאו פרי
 מיניה – ובין אם הרג בשגגה את מי שאינו בן מינו, דהיינו אדם
 מישאל, בכל ענין הרי הוא נהרג, אף גר תושב כן דינו, לא שנה
 דקטל פרי מיניה – בין אם הרג בשגגה את בן מינו, דהיינו גר תושב
 כמותו, ולא שנה דקטל דלאו פרי מיניה – ובין אם הרג בשגגה למי
 שאינו בן מינו, דהיינו אדם מישאל, בכל ענין הרי הוא נהרג. והרי
 זה סותר לדין המבואר במשנתנו, שגר תושב שהרג גר תושב
 גולה לעיר מקלט.
 מתרצת הגמרא: אמר רב חסדא, לא קשיא, כאן – המשנה עוסקת
 באופן שהרגו הגר תושב לחבירו בדרך ירידה, ועל כן הוא גולה
 לעיר מקלט, וכאן – הברייתא עוסקת כשהרגו בדרך עליה, ועל כן
 אינו גולה אלא נהרג.
 ומבארת הגמרא את סיבת החילוק בזה: דרך ירידה דישאל גלי –
 שישאל ההורג את חבירו בשגגה בדרך ירידה הרי הוא גולה,

המשך ביאור למס' מכות ליום שלישי עמ' א

1	מתחייב גם בדיני אדם, מאחר שיודע היה שהיא אשת איש. אֵלֶּא	8	ידע שהיא אשת איש, ונראים הדברים שהודה לו הקדוש ברוך
2	בהכרח צריך לומר, שאף שנקט בלשון 'וחטאתי לאלהים' מכל	9	הוא על טענתו זו, ואם כן בהכרח צריך לומר שהאומר מותר
3	מקום דינו היה מִסּוּר לְאָדָם, הֵכָא נָמִי – אף כאן לענין אבימלך, אף	10	אנוס הוא.
4	שנקט הכתוב בלשון 'מחטוא לי', מכל מקום היה דינו מִסּוּר לְאָדָם.	11	דוחה הגמרא: הָתָם פְּדָקָא מְהֵדְרֵי עֲלִיָּיה – שם השיב לו הקדוש
5	הגמרא מקשה על שיטת רבא: אִיתִיבִיה [–הקשה] אֲפִי לְרָבָא,	12	ברוך על טענותיו, ולא הודה לדבריו כלל, אלא כך אמר לו (שם ז)
6	נאמר במקרא (שם כ ד) שאמר אבימלך להקדוש ברוך הוא 'הֲגֹי'	13	'וְעָתָה הָשֵׁב אֵשֶׁת הָאִישׁ כִּי נָבִיא הוּא', ולכאורה יש לתמוה, מדוע
7	גַּם צָדִיק תִּהְרֹג', דהיינו, שטען שהוא צדיק בדבר זה, לפי שלא	14	תלה הכתוב את חובת השבת האשה בכך שאברהם נביא הוא,

מכות דף ט עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שלישי)

ונאמר מקודם לכן (שם יט ד) 'אֲשֶׁר יָבֵא אֶת רַעְיוֹנוֹ בְּכָל יְדֵת' וגו',
 ויש ללמוד מן התיבות 'בְּכָל יְדֵת' לְמַעַם את הסומא שאינו גולה,
 נמצא דהוי מיעוט אחר מיעוט, וכלל הוא בדינו שאין מיעוט אחר
 מיעוט בא אלא כדי לרבות, ועל כן סובר רבי מאיר שיש לרבות את
 הסומא ההורג בשגגה שגולה לעיר מקלט.
 שבה הגמרא ושאלת: ורבי יהודה הסובר שיש למעט את הסומא,
 מדוע אינו סובר כרבי מאיר שיש בזה מיעוט אחר מיעוט הבא
 לרבות. משיבה הגמרא, רבי יהודה סובר שהתיבות 'בְּכָל יְדֵת'
 אינן באות למעט את הסומא, אלא פָּרַט לְמַתְכוּן הוא דָּאָתָא – הן
 באות למעט את המתכוין להרוג בהמה והרג אדם, וכפי שנתבאר
 בדברי הגמרא לעיל (ה), ונמצא שאין כאן אלא מיעוט אחד לענין
 סומא, ועל כן אינו גולה לעיר מקלט.
 שנינו במשנה: רבי יוסי אומר השונא נהרג בו מפני שהוא כמועד.
 שואלת הגמרא: והא לא אחריו פיה – והרי לא התרו בו, ואם כן,
 אף אם במיד הרג, אי אפשר להורגו בבית דין. משיבה הגמרא:
 מְתַנִּיתִין רַבִּי יוֹסִי בִּרְיֵיהּ רַבִּי יְהוּדָה הֵיא – רבי יוסי הנזכר במשנה הוא רבי
 יוסי בר יהודה, הסובר שאין צריך התראה באופן כזה, דְּתַנִּיא –
 שכן שנינו בברייתא, רבי יוסי בִּרְיֵיהּ רַבִּי יְהוּדָה אֹמְרִי, חָבֵר – תלמיד חכם,
 אינו צריך התראה, לְפִי שֶׁלֹּא נִתְּנָה הַתְּרָאָה אֵלָּא כְּדִי לְהַכְחִיךְ בֵּין
 שׁוֹגֵג לְמוֹדֵד, כלומר, שלא יוכל החוטא לומר לא ידעתי שאסור
 לעשות כן, ולפיכך אין צריך להתרות בתלמיד חכם, שבדאי יודע
 שאסור לעשות זאת. וממילא יש לומר כן אף לענין השונא, שאין
 צריך להתרות בו קודם שהורג, לפי שודאי הדבר שעושה זאת
 במזיד ולא בשוגג.
 שנינו במשנה: רבי שמעון אומר יש שונא גולה וכו' ויש שונא שאינו
 גולה, זה הכלל כל שהוא יכול לומר לדעת הרג אינו גולה, ושלא
 לדעת הרג הרי זה גולה.
 הגמרא מביאה ברייתא המבארת באיזה אופן שונא גולה: תַּנִּיא
 בברייתא, פִּיזֵר – באיזה אופן אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן שֶׁיֵּשׁ שׁוֹנֵא הַגּוֹלָה
 לעיר מקלט, לפי שודאי הרג שלא לדעת, ויש שונא שאינו גולה
 לפי שיש לחשוש שהרג במזיד.
 ומבארת הברייתא: נִפְסַק גּוֹלָה נִשְׁמַט אִינוּ גּוֹלָה. כלומר, אם אדם
 זה היה משלשל חבית מן הגג למטה, ונחתך החבל, ונפלה החבית
 על שונאו והרגתו, באופן כזה הרי הוא גולה לעיר מקלט, לפי
 שניכר הדבר שעשה כן בשגגה, שהרי לא יכול היה לידע שיפסק
 החבל. אמנם אם נשמת החבל כולו מידו, ונפלה החבית על שונאו
 והרגתו, באופן כזה אינו גולה לעיר מקלט, לפי שיש לחשוש
 שמחתם שונאו השמיט החבל מידו בכוונה, כדי להפיל החבית
 על שונאו ולהורגו.
 הגמרא מקשה על כך סתירה מברייתא אחרת: וְהַתַּנִּיא בברייתא,
 רַבִּי שְׁמַעוֹן אֹמְרִי, לְעוֹלָם אִינוּ גּוֹלָה, לא האוהב ולא השונא, עַד
 שִׁישְׁמַט מִחֻצְלוֹ – (מעגילה, כלי שטחים בו את הגג בטיט) מִיָּדוֹ.
 דהיינו, שהאופן היחיד שיש חיוב גלות הוא כשנשמת' הדבר כולו
 מידו ולא כשנפסק' החבל, ואם כן, נִשְׁמַט אִינוּ גּוֹלָה נִפְסַק אִינוּ גּוֹלָה
 נִשְׁמַט אִינוּ גּוֹלָה – יש להקשות סתירה בין הברייתות לענין שני
 הדברים, שבברייתא הראשונה מבואר ש'נפסק' גולה אין לחשוש בו
 גולה, ואילו בברייתא השניה מבואר שרק 'נשמת' גולה ולא
 'נפסק'.

אֲשֶׁת נָבִיא הוּא דְּתִיבְהָ – האם רק אשת נביא צריך להשיב, דְּלֹא
 נָבִיא לֹא תִיבְהָ – ואשה שאינה אשת נביא אין חייבים להשיבה.
 אֵלָּא יֵשׁ לְפָרֶשׁ בּוֹה בְּדָאָמֵר – כמו שאמרנו רבי שְׁמוּאֵל בֶּר נַחֲמָנִי,
 דְּאָמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל בֶּר נַחֲמָנִי אָמַר רַבִּי יוֹנָתָן, הָכִי קָאָמַר לֵיהּ – כך
 אמר לו הקדוש ברוך הוא לאבימלך, וְעָתָה הֵשֵׁב (את) אֲשֶׁת הָאִישׁ
 מִכָּל מְקוֹם, כלומר, אף אם לא היה נביא עליך להשיב את אשתו,
 ודְּקָאָמַר – ומה שאמרת 'הֵנִי גַם צָדִיק תְּהָרֹג, הֲלֹא הוּא אָמַר לִי
 אַחֲוֵתִי הִיא' וגו', התשובה על כך היא שאינך צדיק בדבר זה, שהרי
 אברהם נָבִיא הוּא, וּמִקֵּד לְמֹד – מדברין הוא למד שיש לו לומר
 'אַחֲוֵתִי הִיא', שהרי מנהג העולם הוא שְׁאֵכְסָנָא – (אורח) (הוא)
 שָׂבָא לְעִיר, עַל עֶסְקִי אִכְלִיה וְשִׁתְיִיה שׁוֹאֲלִין אוֹתוֹ, כלומר, האם
 חָצֵן הוּא לֵאכּוֹל או לשתות, בָּלוֹם – וכי שׁוֹאֲלִין אוֹתוֹ האם אֲשַׁתְּךָ
 זו או אַחֲוֹתְךָ זו. ומאחר ושאלת אותו על כך, הבין אברהם שאם
 יאמר שאשתו היא יש חשש שיהרגוהו כדי ליטלה, ולפיכך הוצרך
 לומר שאחותו היא, ונמצא שאתה גרמת את כל זאת, ואינך צדיק
 בדבר.
 ומסיקה הגמרא: מִכָּאן יֵשׁ לְלַמּוֹד שֶׁכָּן נֶחַ נִתְּנָה עַל שְׁהִיָּה לֹא לְלַמּוֹד
 מִידֵת דֶּרֶךְ אֶרֶץ וְלֹא לְמֹד.

משנה

משנה זו עוסקת בדיני הסומא והשונא שהרגו בשגגה: הַסּוּמָא –
 עיוור, שהרג בשגגה, אִינוּ גּוֹלָה לעיר מקלט, דְּבִרְיֵי רַבִּי יְהוּדָה. רַבִּי
 מֵאִיר אֹמְרִי, גּוֹלָה.
 הַשּׁוֹנֵא – אדם השונא לחבירו, והרגו בשגגה, אִינוּ גּוֹלָה לעיר
 מקלט. רַבִּי יוֹסִי אֹמְרִי, הַשּׁוֹנֵא שהרג נִתְּנָה עַל כֵּךְ בְּבֵית דִּין, מִפְּנֵי
 שֶׁהוּא כְּמוֹעֵד – הרי הוא כאדם שהתרו בו שלא להרוג והרג,
 שודאי יש לתלות שבמזיד הרג, לפי ששונא הוא לו. רַבִּי שְׁמַעוֹן
 אֹמְרִי, יֵשׁ אוֹפְנִים שֶׁהַשּׁוֹנֵא שהרג בשגגה גּוֹלָה לעיר מקלט, וְיֵשׁ
 אוֹפְנִים שֶׁהַשּׁוֹנֵא שהרג בשגגה אִינוּ גּוֹלָה. וְהַכֹּהֵל, כֵּל אוֹפֵן שֶׁל
 הַרְיָגָה שֶׁהוּא יָכוֹל – שיכולים לומר עליה שְׁלֵדֶעַת הוּא הָרָג, אִינוּ
 גּוֹלָה, לפי שחשוד הוא על כך שהרגו לדעת. וְכָל שוּדָאִי שֶׁלֹּא
 לְדַעַת הָרָג, הֵרִי זֶה גּוֹלָה.

גמרא

הגמרא מביאה ברייתא המבארת את מחלוקת רבי מאיר ורבי
 יהודה לגבי סומא: תַּנּוּ רַבֵּנן בברייתא. נאמר בכתוב (במדבר לה כג)
 העוסק בדין ההורג בשגגה, שהכהו ההורג לנהרג 'בְּלֹא רְאוּת' –
 בלא שראהו מתחילה, ויש ללמוד מדברי הכתוב פָּרַט לְסוּמָא –
 למעט את הסומא שאינו גולה, לפי ששמע מתיבות אלו שרק
 כאן לא ראה ההורג את הנהרג, אך בדרך כלל יכול הוא לראות,
 ועל כן יש למעט מכך את הסומא שאינו רואה לעולם. אלו דְּבִרְיֵי
 רַבִּי יְהוּדָה. רַבִּי מֵאִיר אֹמְרִי, שיש ללמוד מן התיבות 'בְּלֹא רְאוּת'
 לְרִבּוּת אֵת הַסּוּמָא, שאף ההורג בשגגה בלא לראות גולה.
 שואלת הגמרא: מֵאִי מַעְקָא דְּרַבִּי יְהוּדָה הסובר שיש לדרוש מן
 המקרא למעט את הסומא, ואינו מפרש כרבי מאיר שמקרא זה בא
 לרבות את הסומא.
 משיבה הגמרא: דְּכִתְבִּי (דברים יט ה) 'וְאֲשֶׁר יָבֵא אֶת רַעְיוֹנוֹ בְּיַד לְחָטָב
 עֵצִים' וגו', ומשמע מדברי הכתוב שעוסק בכל אדם שבא לעיר
 וּפְאִילֹו אִם הוּא סוּמָא, והיינו שאף הוא אם הרג בשגגה גולה.
 ומכיון שמקרא זה בא לרבות את הסומא, בהכרח צריך לומר
 שלאחר מכן אָתָא – בא המקרא 'בְּלֹא רְאוּת' מַעְשִׂיה – מיעט את
 הסומא שאינו גולה.
 שבה הגמרא ושאלת: ורַבִּי מֵאִיר כִּיצַד הוּא סוֹבֵר שיש ללמוד מן
 המקרא 'בְּלֹא רְאוּת' לרבות את הסומא, הלא כבר נתרבה מדברי
 הכתוב 'וְאֲשֶׁר יָבֵא אֶת רַעְיוֹנוֹ בְּיַד'.
 משיבה הגמרא: שרבי מאיר אף הוא מודה שמן התיבות 'בְּלֹא
 רְאוּת' יש ללמוד לְמַעַם את הסומא שאינו גולה, אלא שמאחר

1 (ח), שאם נשל הברזל מעצו ונותרה הקת בידו אין בזה דין גלות,
2 ועל כן אף בנפסק החבל ונותר חציו בידו אינו גולה, עד שישמט
3 כולו מידו. והא' – ואילו הברייתא הראשונה האומרת שנפסק
4 גולה, סוברת כשיטת רבנן שם, המחייבים גלות בנשמט הברזל
5 מעצו, וכן הוא הדין בנפסק החבל.

משנה

6 משנה זו מבארת את דינן של ערי המקלט, ואת דינו של ההורג
7 הגולה אליהן:

8 שואלת המשנה: להיכן גולין ההורגים בשגגה. משיבה המשנה:
9 לערי מקלט, לשלש ערים שבעבר הירדן, ולשלש ערים שבארץ כנען,
10 שנאמר (במדבר לה יד) 'את שלש הערים תתנו מעבר לירדן ואת שלש
11 הערים תתנו בארץ כנען' וגו'. ערי מקלט תהיינה.

12 עד שלא נבחרו והוברלו על ידי יהושע שלש ערי המקלט שבארץ
13 ישראל, דהיינו, במשך ארבע עשרה שנה שבבשו וחילקו את
14 הארץ, לא היו שלש ערי המקלט שבעבר הירדן קולמות את
15 ההורגים בשגגה ואף שהפרישם כבר משה, משום שנאמר (שם לה
16 א) 'וש ערי מקלט תהיינה לכם', ובמקרא זה הקיש הכתוב לכל ערי
17 המקלט זו לזו, ללמד שאין אחת מהן קולטת עד השעה שהיו
18 ששקטן – כל ששת הערים קולמות באחת – יחד.

19 ומכוננות להן דרכים מזו לזו – בית דין היו מכינים דרכים מכוננות
20 ומיושרות מכל ערי הארץ לערי המקלט, ואף היו מניחים שלטים
21 בפרשת דרכים, כדי שלא יתעה הרוצח בדרך, שנאמר (דברים ט ז)
22 'תבין לך תדרך ושלשתי' וגו'. ויש ללמוד ממקרא זה, שצריך להכין
23 את הדרכים לערי המקלט.

24 ומוסרין בית דין להן – להורגים בשגגה, שני תלמידי חכמים שילוו
25 לערי מקלט, שפא יתקנו גואל הדם בדרך, וידברו התלמידי חכמים
26 אליו – אל גואל הדם, וישכנעו אותו שלא יהרוג את הרוצח,
27 מאחר שבשגגה בא מעשה זה לידו. רבי מאיר אומר, (אף) הוא –
28 הרוצח, מדבר על ידי עצמו – מדבר בעצמו אל גואל הדם, ומבקש
29 הימנו שלא יהרגהו, שנאמר (שם ט ד) 'וזה דבר הוצאתי, ויש ללמוד
30 מן המקרא שהרוצח עצמו מדבר.
31 רבי יוסי בר יהודה אומר, בתחלה – בתחילת עניינם של הרוצחים,

32 קודם שנידונים בבית דין, אחד ההורג בשוגג ואחד ההורג במזיד
33 מקדימין הם לברוח לערי מקלט, ובית דין שולחין ומביאין אותו –
34 את הרוצח משם, ומבררים כיצד היה המעשה. מי שנתחייב מיתה
35 בבית דין על שהרג במזיד ובהתראה, תרגוהו, ומי שלא נתחייב
36 מיתה אלא יצא זכאי בדינו, פטרנהו – שלחוהו לשלום, ומי
37 שנתחייב גלות על שהרג בשגגה מחזירין אותו למקומו – לעיר
38 המקלט, שנאמר (במדבר לה כה) 'והשיבו אתו העדה אל עיר מקלטו'
39 וגו'.

גמרא

40 הגמרא מביאה ברייתא העוסקת בענין ששת ערי המקלט: תנו רבנן
41 בברייתא, שלש ערים – ערי מקלט הבדיל משה פער עבר הירדן, וכנגדן
42 הבדיל יהושע שלש ערי מקלט בארץ כנען, ומכוננות היו שלש
43 הערים שהבדיל יהושע כנגד שלש הערים שהבדיל משה, כמין
44 שתי שורות שבעבר, שהן עומדות זו כנגד זו. העיר חברון שביהודה
45 מכוננת כנגד העיר בצר שבמדרב, העיר שכם שבהר אפרים מכוננת
46 כנגד העיר רמות שבגלעד, והעיר קדש שבהר נפתלי מכוננת כנגד
47 העיר גולן שבגשן. ומדברי הכתוב (דברים ט א) 'ושלשתי את גבול
48 ארצך' וגו', יש ללמוד שצריך שיהיו כל הערים משולשין, כלומר,
49 שיהא מרחק שווה בין שלשתן, דהיינו, שיהא המרחק מגבול דרום
50 של ארץ ישראל ועד לחברון כמו המרחק שמחברון לשכם,
51 והמרחק שמחברון לשכם יהא כמו המרחק שמשכם לקדש,
52 והמרחק מששכם לקדש יהא כמו המרחק שמקדש לגבול צפון של
53 ארץ ישראל.

54 הגמרא מקשה על אופן חלוקת ערי המקלט בין ארץ ישראל לעבר
55 הירדן. מקשה הגמרא: עבר הירדן תלת – שלש ערי מקלט, ואף
56 בארץ ישראל תלת – שלש ערי מקלט, וכיצד יתכן הדבר, והלא
57 בעבר הירדן נתיישבו רק שנים וחצי שבטים, ואילו בארץ ישראל
58 נתיישבו עשרה ומחצה, ומדוע הוזקקו להניח בעבר הירדן שלש
59 ערי מקלט כמו בארץ ישראל.

60 מתרצת הגמרא: אפר אפר, בגלל שבעבר הירדן שכיחי ו-מצויים
61 רוצחים, ועל כן הוזקקו בעבר הירדן לשלש ערי מקלט.